

PRO MEMORIA

Atsisveikinimo žodis Antanui Katalynui

„Nežinau, ar bus kitas gyvenimas. Pagaliau tai nėra taip svarbu, norėčiau tik, kad kuo rimčiau parengta išeitų toji mano antologija – viso gyvenimo darbas. Aš jau išeinu. Pritrūkau kokių dviejų savaitių. Taip norėčiau suredaguotą tekstą dar perskaityti ir kiek pataisyti, kad neliktų netikslumų. Žinau, niekaip nebespėsiu, o ir jėgų nebėra. Pasirūpink, kad mano kolegos kuo atsakingiau tai padarytų.“ Taip kalbėjo man Antanas, kai regėjau jį paskutinį kartą. Iki jo paskutinio atodūσιο bebuvo likę tik dvi naktys ir viena diena. Ir tą paskutinę dieną dar skambino ir sakė norįs bent pamatyti visą jo sudarytos spaudai rengiamos XX a. estetikos antologijos tekstą. Deja, nebespėjome jam to teksto atnešti. Toji antologija buvo tapusi jo viso gyvenimo uždaviniu, jo lemtimi, jo palaima ir kančia, jo minties skrydžių erdve ir jo nelaisve. Tikrąja to žodžio prasme jis buvo ištikimas estetiškos minties riteris, net nesidairęs į jokiais kitas intelektinės raiškos sritis. Visa, kas buvo skirta estetikai, buvo šlifuojama iki veidrodinio blizgesio, dorojama siekiant loginio preciziškumo ir to siekiant be galo įsitempus. Darbų Antanas Katalynas paliko ne tiek daug, bet visi jie – deimantiniai grynuoliai. Tarp jų – vienintelė monografija *Estetinis suvokimas*, kuri savo aukštu teoriniu skambesiu įsilieja į pasaulinio lygio estetiškos minties polifoniją. Kad taip yra, galėsime įsitikinti, kai vartysime paties Antano nebespėtą pavartyti minėtąją antologiją ir palyginsime tos monografijos tekstą su pasaulinę XX a. estetinę mintį reprezentuojančiais tekštais, pateiktais toje antologijoje.

Antanas Katalynas riteris buvo ne tik besąlygiško atsidavimo vienai iš filosofijos šakų prasme. Jis ir besąlygiško mokslinio sąžiningumo, kruopštumo ir principingumo riteris, nepripažinęs jokių kompromisų ir dėl to gal net nuskriaudęs pats save. Juk buvo labai aukštos filosofinės kvalifikacijos, buvo vienas iš nedaugelio didžiausių estetikos autoritetų šiandien.

ninėje Lietuvoje, o neturėjo nei profesoriaus vardo, nei daktaro laipsnio. O neturėjo dėl to, kad šioms regalijoms įsigyti kėlė ypač aukštus reikalavimus, kurių barjero, deja, ir pats jautėsi neįveikšias. Jo riteriškumas pasireiškė ir tuo, kad visokioms regalijoms, tegul ir labai dorai siekiamoms, jis neteikė ypatingos svarbos ir nepanorėjo eikovoti daug energijos ir laiko joms įsigyti. O tą energiją ir laiką negailestingai rijo kruopštus teorinės minties šlifavimas, skrupulingos mokslinės tiesos paieškos, nes skubėti čionai dažniausiai neišeidavo. Tos paieškos ne tik rijo greitai bėgantį laiką, bet ir ardė sveikatą, į kurią dėmesys atkreiptas, deja, buvo per vėlai.

Antanui išėjus, skaudžiai pajusime tikrųjų mokslo riterių gretų praretėjimą, ypač ten, kur tos gretos ir taip ne itin tankios buvo – filosofinės estetikos baruose. Pajusime netekę křištolinio sąžiningumo žmogaus, kurio auros spinduliavimas labai skaidrindavo visų mūsų buvimą ir bendravimo atmosferą. Ir dar: Antanai, dažnai atrodydavai skeptiškas, labai logiškas ir kietokai kritiškas, bet kartu bene labiausiai iš visos mūsų kartos pasilikęs romantikas ir idealistas, mažiausiai gyvenimo praktikizmo paveiktas. Ačiū Tau už tai.

Mums lieka ne tik liūdėti, bet ir užbaigti, ką palikai, ir užbaigti taip, kaip prisakei. Ir negalėsime to padaryti nepakankamai sąžiningai, nes mums palieki ir mokslinio sąžiningumo priesaką.

Tebūnie lengva Tau Vilniaus žemė, brangus bičiuli.

Kultūros, filosofijos ir meno instituto
bendruomenės vardu
direktorius dr. V. BAGDONAVIČIUS